

Домініка Огієнко — людина, громадянка, дружина і мати Усний портрет

Тамара Бабійчук,
кандидат педагогічних наук
м. Бердичів

Автор наголошує на проведенні в навчально-виховному процесі обов'язкового етапу — рефлексії. У статті подається зразок усного журналу, після якого студенти здійснюють рефлексію в цікавих формах.

Ключові слова: рефлексія, есе, сенкани, відгук, інтерв'ю, асоціативний куц.

Готуючи позаурочні заходи, викладач-філолог повинен, на наш погляд, заздалегідь подбати про цілісне осмислення, узагальнення отриманих знань, їх закріплення й активну перебудову уявлень відповідно до нової інформації. Саме тому ми наполягаємо на обов'язковому проведенні рефлексії, вважаючи її обов'язковим компонентом інтерактивного навчання.

Рефлексія (лат. reflexio — відображення) — сповнені сумнівів роздуми, схильність аналізувати свої переживання [2; 372]. Рефлексія — це погляд назад з метою здійснення самоаналізу власних дій, стану, переживань. Рефлексія вимагає для того осмислити побачене, почуте, щоб, з одного боку, зафіксувати отримані знання, а з другого, — вибудувати певний смисловий ряд. Як відомо, є три види рефлексії: рефлексія настрою і емоційного стану; рефлексія діяльності, рефлексія змісту навчального матеріалу.

Пропонуємо увазі читачів камерний позаурочний захід, присвячений дружині Івана Огієнка — великій українці Домініці Данилівні Огієнко. Сценарій побудовано за некрологом Івана Огієнка "Раз добром налите серце" [1]. Після закінчення заходу студенти, поділені на групи, за визначений час (10 хвилин) виконують завдання, які озвучують. На цей етап позаурочного заходу в цілому, як правило, виділяється 20—30 хвилин.

В аудиторії — прапор і герб України. На дошці — світліни Івана Огієнка і його дружини Домініки, під ними на столі — свічка і грона калини.

Ведучі в українському одязі. Зліва і справа в аудиторії стоять студент і студентка, які читатимуть за Івана та Домініку Огієнків.

Виконання гімну України

Студент за Івана Огієнка. "На мій світогляд мала вона перша сильний і вирішальний вплив — це вона мене зробила свідомим українцем".

Ведуча. Народилася Домініка Данилівна Литвинчук у Брусилові 4 січня 1882 року в національно свідомій українській сім'ї.

Ведучий. В ранній юності Домініка стала працювати вчителькою в церковно-приходській школі. Була дуже доброю: на свою плату (селяни приносили продукти) годувала кількох убогих дівчаток.

Студент за Івана Огієнка. "Ціле село на руках носило свою вчительку".

Ведуча. Згодом Домініка закінчує акушерську школу в Києві, потім навчається в університеті, однак через невлаштованість і матеріальну скруту вищої освіти так і не здобула і дуже жалкувала з того.

Студент за Івана Огієнка. "Була надзвичайно гарна, співала розкішним сильним голосом й вирізнялася великими здібностями до науки, особливо величезної сили пам'яттю".

Ведучий. Не пропускала в дитинстві і юності ні однієї церковної служби, співала в церковному хорі. Глибоко релігійною залишалася вона упродовж усього життя.

Звучить церковний спів

Ведуча. Весь вільний час Домініка віддавала читанню.

Читання поезії Тараса Шевченка

Ведучий. Побралися Іван та Домініка 1907 року і прожили в парі 30 років.

Студент за Івана Огієнка. "Мала свої переконання на завдання жінки й на родину. Любила говорити, що родина — це мала держава; уміє належно збудувати родину, то вмітимете будувати й державу. Найперше завдання жінки — служити родині, створити її такою, щоб усі члени її свідомо й віддано служили Батьківщині. Недобре, коли жінка вся відривається від родини. Але коли вона має хист і замилювання до політичної партійної роботи — нехай працює. "Могий вмістити — да вмістить".

Ведуча. Дуже любила своїх дітей. На питання, чому не належала до жодних організацій, відповідала:

Студентка за Домініку Огієнко. "Я там ніколи не зроблю стільки реального, правдивого, як у своїй домі. Хіба ж виховати здорову, патріотичну, свідому родину — це мала робота?"

Ведучий. Дуже добре знала живу українську мову і була першою вчителькою мови дітям своїм. Знала безконечно багато прислів'їв і казок. У ріднім домі сипала перлами народної мудрості. Завжди доречно згадувала приклади з казок і пісень.

Ведуча. Піснями була сповнена домівка Огієнків. Співала ж Домініка Данилівна за народним календарем.

Спів 2—3 календарно-обрядових пісень

Ведучий. Коли ми говоримо про Івана Огієнка, то наголошуємо: це був педагог, мовознавець і літературознавець, державний, культурний, громадський і церковний діяч, редактор і видавець, перекладач, драматург і поет, людина енциклопедичних знань.

Ведуча. Огієнко, власне, зумів так багато зробити тому, що поруч з ним була вірна і розумна дружина.

Ведучий. Домініка все життя була великою помічницею своєму чоловікові.

Ведуча. Достойно допомагала коханому в його публічній громадській роботі.

Ведучий. Коли Іван Огієнко був ректором Кам'янець-Подільського університету, а згодом — міністром освіти й ісповідань, його дружина постійно мала гостей на обід, де оточувала кожного сердечною увагою.

Ведуча. Була скромна, тактовна, висококультурна, мала добре розвинуте почуття гідності.

Ведучий. Завжди говорила з гостями тільки по-українськи, хоч добре знала інші мови, зокрема польську.

Ведуча. Була прекрасним психологом. У міністерським офіційним кабінеті справи з перемовинами часто йшли так тяжко, згадував Огієнко, як їхати немазаним возом по грудкуватій землі.

Ведучий. Однак коли людина потрапляла під теплі крила Домініки Данилівни з її наймудрішою щироукраїнською кухнею, інтелігентним сервуванням стола, то гість одразу мінявся, і всі, навіть найважчі, справи вирішувались легко і просто.

Ведуча. У домі Огієнків завжди жили чужі люди. І день у день коло них ходила тиха і привітна, уважна Домініка Данилівна. Вона їм не тільки допомагала працювати, вона їх оберігала, навіть рятувала від арештів, смерті, так, як це було, наприклад, з прем'єр-міністром Ісаком Мазепою.

Ведучий. Справді, чужа людина в домі Домініки Данилівни почувалася захищеною і спокійною. Господиня добре розумілася на поняттях української честі і українських звичаїв.

Студент за Івана Огієнка. *"На супружжя Домініка Данилівна дивилась, як на найбільше Боже таїнство. Уважала, що жінка мусить злитись із своїм чоловіком в одне неподільне гармонійне ціле".*

Ведуча. Домініка Данилівна завжди була міцною опорою і надійним тилом чоловіка.

Ведучий. 27 січня 1919 року був останнім днем перебування Огієнка в Києві. Переобтяжений невідкладними справами, він не встиг забрати з банку своїх грошей, а на завтра вже все було втрачено.

Ведуча. З вуст Домініки Данилівни не вирвалось жодного звуку протесту чи нарікання на необачність чоловіка. Вона розуміла його зайнятість і його відданість загальній справі. Навпаки, дружина потішила чоловіка, хоча й знала, як нелегко доведеться жити родині без копійки.

Ведучий. Більше того, сама Домініка Данилівна кілька місяцями пізніше в Кам'янці-Подільському рішуче запротестувала проти обміну українських грошей, що сильно спадали в ціні, на іноземну валюту (Огієнки мала вигідну пропозицію обміняти всю готівку). Домініка Данилівна була певна, що українському міністрові не пристало збувати свої рідні гроші, адже такий вчинок викличе паніку в місті.

Ведуча. І пішли Огієнки на еміграцію бідніші від бідних, пішли на нужду і поневіряння. Однак ніколи Домініка Данилівна не шкодувала за втраченою можливістю стати багатими людьми. Вона була патріоткою не на словах, а на ділі.

Пісня "Видиш, брате мій" (слова Богдана Лепкого)

Ведучий. У тяжкі роки еміграції Домініка Данилівна зуміла створити чоловіку такі умови, щоб він міг повністю віддатися своїй науковій праці, щоб ніхто і ніщо не перешкоджали йому.

Студент за Івана Огієнка. *"Якось легко вміла створити мені своєю ніжною рукою та чулим серцем найкращі умови для моєї культурної праці".*

Ведуча. Якщо читала на сторінках газет чи журналів рядки з безпідставними агресивними нападами на Івана

Огієнка, то палила ті номери, які могли б прикро вразити, поранити серце чоловіка. Зате якою глибокою радістю світилося її чоло, коли читала щось добре про свого невтомного робітника, про його працю.

Ведучий. Була пунктуальна, як годинник. Не відступала ні на хвилину від призначеного часу. Це вносило порядок і в працю, і в життя. Такою зоставалася аж до смерті.

Ведуча. Була терпелива, розсудлива, оптимістична, бадьора, часто жартувала. Навіть у найскрутніші часи Огієнко не чув від дружини і слова нарікання. Навпаки, завжди додавала йому сили, віри, постійно заохочувала до роботи, була лагідна і спокійна.

Ведучий. Одягалась в еміграції занадто скромно, на собі постійно економила, адже переймалася дітьми і чоловіком, все віддавала їм.

Ведуча. Коли польські шовіністи вигнали Огієнка з Варшавського університету і почали домагатися висилки з Польщі, Домініка Данилівна мужньо і самовіддано підтримувала чоловіка. Вона продовжувала ще запопадливіше працювати.

Ведучий. Усю "чорну" роботу для наукової праці чоловіка виконувала вона самовіддано, добросовісно і з радістю та любов'ю. Так, вона списувала необхідний для праці матеріал, сортувала його.

Ведуча. Усе життя Іван Огієнко збирав картотеку для мовознавчих праць. Десятки тисяч карток до цієї картотеки були списані рукою Домініки. Незадовго до смерті вона працювала над картками до чоловікової праці "Український літературний наголос".

Ведучий. Прикована смертельною хворобою до ліжка, Домініка Данилівна прочитувала всю кореспонденцію, яка надходила до часописів "Рідна Мова" і "Наша Культура", що їх редагував Іван Огієнко. Ввечері коротко переказувала чоловікові те, що було варте уваги.

Студент за Івана Огієнка. *"Відірвати хворобі Домініки Данилівни від цієї праці ніяк не можна було: лежачи з піднесеною головою, на грудях розкладала картки, тихо співаючи укохані пісні, а при тому сильно втомлюючись, але "жінка мусить допомагати своєму чоловікові. Ти ж сам цілий день працюєш".*

Ведуча. Діти бачили, як невтомно працює їхня мати навіть в останні часи життя.

Ведучий. Свою хворобу ховала, аж поки зовсім не звалилася з ніг. Перенесла тяжку операцію (було видалено з'їдену раком нирку). Рак перекинувся на хребет. Почалися нелюдські муки. Не було жодного рятунку.

Ведуча. 17 місяців Домініка Данилівна пролежала, не встаючи, в ліжку, не застогнавши не тільки при дітях і чоловікові, а навіть при лікарів. Оберігала рідних від тяжких думок. В очах хворобі стояв біль, а уста лагідно усміхалися. Діти вірили, що мама видужує.

Ведучий. В останні дні життя дуже печалилась, що покидає чоловіка на наругу і знущання. І востаннє, перемагаючи біль, стиха заспівала: "Чи я в лузі не калина була".

Пісня "Чи я в лузі не калина була"

Ведуча. Перед смертю Домініка Данилівна сказала: **Студентка за Домініку Огієнко.** *"Духом невидимим пробуватиму завжди з вами, і все вам прощу, але не прощу вам найменшої національної зради.. Усі ви мусите любити обездолену й почвертовану Україну над усе".*

Ведучий. Домініка Данилівна взяла в дітей і чоловіка присягу на вірність Україні. Однак, не вдовольняючись присягою, продиктувала свою Духівницю.

Студентка за Домініку Огієнко. *"Мужеві моєму Іванові Огієнкові найперше завіщаю щиро кохати невгасимою батьківською любов'ю всіх своїх дітей.*

Цілий вік свій я сердечно віддала своєму мужеві, щиро й вірно допомагаючи йому в його повсякденній праці

на користь знедоленого українського народу. Завіщаю своєму мужеві й решту віку свого віддати виключно на гарячу й віддану службу своєму українському народові. Завіщаю йому, щоб він і далі, аж до кінця віку свого, по-зостався вірний своїм безкомпромісним патріотичним та національним переконанням, хоч би за це йому довелося так само тяжко терпіти, як він досі терпів. Стаючи перед престолом Найвищого, я буду ревно й невпинно молити про полегшення йому цієї тернистої дороги та про здійснення його національних бажань.

Усім своїм дітям, яких я ціле життя своє палко кохала та по-матерньому виховувала, — Анатолію, Юрію та Ларисі — завіщаю, щоб вони ціле життя своє щиро, палко й віддано кохали батька свого.

Завіщаю всім своїм дітям ціле своє життя добре й ясно пам'ятати про своє українське походження та про свої національні обов'язки до своєї обездоленої Батьківщини — України".

Ведуча. Померла Домініка Данилівна ввечері 19 травня 1937 року.

Ведучий. 21 травня її ховали.

Студент за Івана Огієнка. "Вбого жила, велично й тихо померла, велично і вбого поховали її".

Ведуча. А 22 травня

Студент за Івана Огієнка. "З розбитим серцем вернувся я до опустілого свого дому, де з кожного закутка хижо визирали важкий сум та чорна самотність, і зараз таки сплів тобі, моя помічнице вірная, із рож свого серця оцього вінка на твою свіжу могилу".

Ведучий. А починався той вінок із "рож серця" словами: "Світлій пам'яті Домініки Данилівни Огієнкової. Замість вінка намогильного".

Пісня "На могилі моїй" (слова Степана Галябарди)

Хвилина мовчання

Завдання для рефлексії

1. Відгук на виставу "Усний портрет, або Домініка Огієнко — людина, громадянка, дружина і мати", поставлену студентами Бердичівського педагогічного коледжу.

Вистава мене вразила. Я познайомилася з жінкою, яку, можливо, візьму собі за взірцець. У моє життя вперше ввійшла людина, яка допомогла мені побачити велике посеред дрібного, метушливого, буденного.

Сценарій драматичний; він водночас дає глядачеві як багату інформацію, так і високу емоційність. Про великих українців ми, молоде покоління, повинні знати, щоб не вирости безрідними іванами.

Виконавців небагато, і це посилює урочистість, серйозність, зібраність. Особливо вразила гра студентки Д.Б., яка виконувала роль Домініки. Тихо, але чітко, з великими паузами промовляє Домініка, диктуючи свою Духівницю. Я не могла стримати сліз.

Доречними були пісні; характер кожної майстерно передали дві солістки О.Ц. та Є.Г.

Простим і водночас символічним було обладнання аудиторії. Грона калини палали від світла, що на них кидала свічка; здавалось, портрети Івана і його Домініки в напівосвітленій аудиторії оживали.

Такі заходи, на мій погляд, повинні бути тільки катерними; так досягається душевність.

Бабийчук Тамара. Доминика Огиенко — человек, гражданин, супруга и мать. Устный портрет.

Автор акцентує увагу на включенні в учебно-воспитательный процесс обязательного этапа — рефлексии. В статье предложен образец устного журнала, после которого студенты проводят в интересных формах рефлексию.

Ключевые слова: рефлексия, эссе, сенканы, отзыв, интервью, ассоциативный куст.

Babiychuk Tamara. The verbal portrait or Dominica Ohijenko human, citizen, wife and mother.

The author stresses on conduction of reflection as the obligatory stage while educational process The sample of oral magazine, after that the students perform reflection in interesting forms, is proposed

Keywords: reflection, essay senkany, review, interview, associative bush.

2. Сенкани

Домініка.

Розумна, сильна.

Допомагала, вірила, любила.

Україна — понад усе.

Патріотка.

Домініка.

Щира, добра.

Оберігала, допомагала, навчала.

Справжня духовна криниця для Івана Огієнка.

Скарб.

3. Есе

А. Як тяжко було тобі, Домініко, ой, як тяжко! Та чи заплакала ти коли, чи застогнала від болю душевного, чи долю прокляла? Ні! Яка ж ти сильна, Домініко, — своєю любов'ю і своєю жертвовністю. Я знаю, що ти, навіть відійшовши в кращі світи, берегла свого Івана для великих справ і великої праці. Хай святиться ім'я твоє, Домініко! І хай мої ровесниці візьмуть тебе у своє серце і стануть хоч трохи на тебе схожими. Спасибі тобі, великомученице — свята Домініко! До ніг твоїх припадаю.

Б. Коли я замислююся над тим, якою повинна бути сучасна жінка, то звертаю свій погляд на Домініку Огієнко. У ній гармонійно поєдналися жіночність і сила духу, спокій і одержимість, любов до України і презирство до яничарів, вірність чоловіку і самозречення. Коли я думаю про Домініку Огієнко, то знаю, що таких, як вона, у нас мало, але саме на таких, як вона, світ стоїть.

4. Інтерв'ю з Домінікою Огієнко

Скажіть, будь ласка, Домініко Данилівно, Ви не жалкували ніколи, що вийшли заміж за Івана Огієнка?

Чим Вам подобався Іван Огієнко?

Що найдужче Вас вразило в еміграції?

Чому Ви продиктували Духівницю? Невже Ви сумнівалися у своїх рідних?

Чи виконали Ви свою земну місію?

Чи хотіли б Ви, щоб з Вас брали приклад?

5. Асоціативний куц "Домініка Огієнко"

любов	духовність	вірність	інтелігентність
витривалість			розум
гідність			одержимість
працьовитість	жертвовність	скромність	патріотизм

Література

1. Іван Огієнко. Раз добром налите серце // Іван Огієнко (митрополит Іларіон). Рятунвання України. — К.: Наша культура і наука, 2006. — С.250—280.

2. Семотюк О.П. Сучасний словник іншомовних слів. — Х.:Веста: Видавництво "Ранок", 2007. — 464 с.